Pojęcia kluczowe: *tymczasowe aresztowanie, prawo do obrony, postępowanie przygotowawcze, obrońca, dostęp do akt, sporządzanie odpisów lub kopii, nowelizacja*

Łukasz Pańczyk

Sporządzanie odpisów lub kopii materiału stanowiącego podstawę stosowania tymczasowego aresztowania z perspektywy obrońcy. Uwagi na tle zasady prawa do obrony oraz bieżących kierunków zmian w art. 156 k.p.k.

Abstrakt

W niniejszym opracowaniu autor wskazał na trudności, jakie dla pełnej realizacji prawa do obrony na etapie postępowania przygotowawczego stwarza brak zawarcia w art. 156 § 5a k.p.k. nakazu umożliwienia podejrzanemu i jego obrońcy sporządzenia odpisów lub kopii materiału stanowiącego podstawę do zastosowania tymczasowego aresztowania. W artykule odniesiono się także do najnowszej propozycji legislacyjnej mającej za przedmiot nowelizację powołanego przepisu.

I. I. Wprowadzenie

Za podstawowy cel procesu karnego uznać należy osiągnięcie stanu szeroko rozumianej sprawiedliwości. Stan ten z kolei podzielić można na dwie sfery. Pierwsza tyczy się sprawiedliwości prawnomaterialnej, polegającej na prawidłowym zastosowaniu normy prawa karnego materialnego[1]. Druga koncentruje się wokół sprawiedliwości proceduralnej, rozumianej w piśmiennictwie jako sytuacja, w której „osoba, przeciwko której lub na rzecz której proces się toczy, nabiera przekonania, że organy procesowe zrobiły wszystko, aby prawu stało się zadość, postępując w stosunku do niej zgodnie z prawem, sumiennie i w najlepszej woli”[2]. W tak rozumianej sprawiedliwości proceduralnej bez wątpienia mieści się możność wymagania od organów wymiaru sprawiedliwości, aby te, stosując przepisy ustawy procesowej, czyniły to w sposób staranny, zgodny z ich treścią i przeznaczeniem. Jak jednak pokazuje praktyka, ten

1 S. Waltoś, P. Hofmański, *Proces karny. Zarys systemu. Wydanie piętnaste*, Warszawa 2020, s. 25.

2 S. Waltoś, P. Hofmański, *Proces…*, s. 27.

DOI: 10.54383/0031-0344.2026.05.10

ze swej istoty fundamentalny dla poprawnego przebiegu procesu karnego postulat stanowi nierzadko wyłącznie utopijne zapatrywanie.

Obserwacje, zaczerpnięte tak z przeglądu literatury przedmiotu, jak i z zawodowej codzienności uczestniczenia w procesie karnym w roli obrońcy, skłaniają ku dalekim od optymistycznych wnioskom. Do stosowania prawa bez poszanowania konstytucyjnych standardów nierzadko dochodzi już na etapie postępowania przygotowawczego, w szczególności zaś dostrzegalne jest to w kwestiach związanych ze stosowaniem środków zapobiegawczych. Wśród zawartych w rozdziale 28 k.p.k.[3] środków mających przeciwdziałać bezprawnej ingerencji w prawidłowy tok postępowania karnego, rozwiązaniem najbardziej dolegliwym dla jednostki jest możliwość zastosowania wobec niej tymczasowego aresztowania. Niestety, rzeczywistość praktyki korzystania z tego środka wiąże się niekiedy z nieuprawnioną limitacją możliwości skutecznego działania podejrzanego i jego obrońcy, podejmowanego w celu ochrony praw jednostki. Wspomniana limitacja szczególny wyraz znajduje w formalnej możliwości ograniczenia obrońcy racjonalnego dostępu do akt sprawy w zakresie, w jakim stanowią one podstawę do zastosowania lub przedłużenia tymczasowego aresztowania.

Przez racjonalny dostęp do materiału stanowiącego podstawę stosowania tymczasowego aresztowania należałoby w ocenie autora rozumieć zapewnienie obrońcy możliwości przygotowania rzetelnej linii argumentacyjnej, mającej na celu zapobieżenie zastosowaniu tymczasowego aresztowania wobec mocodawcy. Nie może budzić wątpliwości, że powyższe powinno wiązać się nie tylko z zapewnieniem samego wglądu do materiału stanowiącego podstawę wniosku o zastosowanie tymczasowego aresztowania, lecz także wymaga sposobności wykonania odpisów lub kopii właściwej części akt sprawy. To ostatnie zapewnia bowiem swobodę w dostępie do stosownej części zgromadzonego materiału dowodowego, wpływając tym samym na ilość czasu, jaki obrońca przeznaczyć może na jego analizę i przygotowanie właściwej strategii procesowej.

Węzłową regulacją w zakresie przeglądania akt sprawy oraz czynienia na ich podstawie odpisów lub kopii na gruncie polskiej ustawy karnoprocesowej pozostaje art. 156 k.p.k. W odniesieniu do dostępu do materiałów stanowiących podstawę stosowania tymczasowego aresztowania na etapie postępowania przygotowawczego podstawową jednostką redakcyjną powołanego przepisu jest § 5a, zgodnie z którym w razie złożenia w toku postępowania przygotowawczego wniosku o zastosowanie albo przedłużenie tymczasowego aresztowania podejrzanemu i jego obrońcy udostępnia się niezwłocznie akta sprawy w części zawierającej treść dowodów dołączonych do wniosku, z wyłączeniem dowodów z zeznań świadków, o których mowa w art. 250 § 2b. Tak sformułowane brzmienie przepisu dostarcza, w oparciu o jego literalną zawartość, zasadniczej trudności praktycznej, na którą autor tego opracowania pragnie

3 Ustawa z dnia 6.06.1997 r. Kodeks postępowania karnego (t.j. Dz.U. z 2025 r. poz. 46 ze zm.).

 DOI: 10.54383/0031-0344.2026.05.10

zwrócić szczególną uwagę. Nakaz niezwłocznego udostępniania akt sprawy w części zawierającej treść dowodów dołączonych do wniosku na podstawie art. 156 § 5a k.p.k. pozbawiony został odniesienia do możliwości ewentualnego wykonania odpisów lub kopii tej części akt. To czyni koniecznym sięganie w tym zakresie do art. 156 § 5 k.p.k., który w przedmiocie sporządzania odpisów lub kopii wymaga wydania zarządzenia przez organ prowadzący postępowanie przygotowawcze[4]. Zarządzenie wydane w tym przedmiocie może więc potencjalnie limitować możliwość utrwalenia materiału stanowiącego podstawę wniosku o zastosowanie tymczasowego aresztowania, co z kolei skutkować może brakiem sposobności przygotowania dostatecznej linii obrony przed orzeczeniem najbardziej dolegliwego środka zapobiegawczego. Z perspektywy skutecznego działania w procesie karnym w roli obrońcy kwestia ta ma znaczenie podstawowe.

Powyższe zdaje się po części dostrzegać również polski prawodawca, czego wyrazem jest opublikowany w ostatnim czasie projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw z dnia 28.10.2024 r.[5], w którego treści odnaleźć można propozycję modyfikacji brzmienia art. 156 § 5a k.p.k. Wskazana propozycja legislacyjna zakłada wzbogacenie aktualnej treści powołanego przepisu o obowiązek umożliwienia podejrzanemu i jego obrońcy sporządzenia odpisów lub kopii akt sprawy w części zawierającej treść dowodów dołączonych do wniosku o zastosowanie lub przedłużenie tymczasowego aresztowania, w przypadku złożenia przez uprawnionych stosownego wniosku.

Zarówno powołana wyżej propozycja legislacyjna, jak i pojawiające się konsekwentnie opracowania naukowe sygnalizujące liczne problemy z praktyką stosowania najbardziej dolegliwego środka zapobiegawczego w polskim systemie represyjnym[6] skłoniły autora do podjęcia wskazanej problematyki odnoszącej się do tymczasowego aresztowania. Celem artykułu jest szersza ekspozycja zarysowanego problemu, widocznego przede wszystkim z perspektywy praktyki stosowania prawa i występowania

4 Zob. H. Paluszkiewicz (w:) *Kodeks postępowania karnego. Komentarz, wyd. III*, red. K. Dudka, Warszawa 2023, LEX, komentarz do art. 156, teza 11 oraz powołane tam postanowienie SA we Wrocławiu z 21.08.2017 r. (II AKz 401/17), OSAW 2017/3, poz. 366.

5 Zob. Projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw, UD153, Sejm X kadencji, https://legislacja.gov.pl/projekt/12390959/katalog/13091015#13091015 (dostęp: 3.11.2024 r.).

6 Tymczasowe aresztowanie pozostaje obiektem szczególnego zainteresowania piśmiennictwa karnistycznego ostatnich lat. Wśród najnowszych i najistotniejszych na moment pisania niniejszego tekstu opracowań wymienić należy: Z. Ganczewska, W. Górowski, P. Kładoczny, P. Kubaszewski, M. Małecki, B. Wiercziński, M. Słomka, S. Tarapata, D. Zając, *Tymczasowe aresztowanie. Standardy, które nie przyjęły się w Polsce. Dlaczego jest źle? Jak powinno być?*, Kraków 2024 oraz P. Kardas, *Problem tymczasowego aresztowania na tle aktualnych wymagań teorii i praktyki*, Warszawa 2024. W pierwszym z powołanych opracowań czytelnik odnajdzie w szczególności cenne opracowania statystyczne związane ze stosowaniem komentowanego środka zapobiegawczego. Z kolei w ostatniej ze wskazanych monografii dokonano kompleksowej analizy aktualnego brzmienia przepisów dotyczących tymczasowego aresztowania, ze szczególnym uwzględnieniem problemów widocznych na gruncie stosowania prawa. Lektura przytoczonych pozycji niewątpliwie stanowiła stymulant do opracowania przez autora niniejszej analizy.

DOI: 10.54383/0031-0344.2026.05.10

w procesie karnym w roli obrońcy[7]. Mając na uwadze powyższe, autor dokonał analizy aktualnej treści art. 156 § 5a k.p.k. przez pryzmat możliwości realizacji konstytucyjnego prawa do obrony, uwzględniając przy tym stopień ingerencji środka zapobiegawczego w postaci tymczasowego aresztowania w dobra prawne jednostki. Autor zwrócił uwagę na relację czasu, jaki na przygotowanie linii obrony w czynnościach związanych ze stosowaniem tymczasowego aresztowania realnie posiada występujący w sprawie obrońca, do szeroko rozumianej efektywności jego działania w tej materii, oraz jaką rolę w tej kwestii pełni art. 156 § 5a k.p.k. W oparciu o dokonane rozważania, w artykule poddano również ocenie wspomnianą wyżej propozycję nowelizacji art. 156 § 5a k.p.k. Artykuł ma charakter teoretyczny, z wykorzystaniem przede wszystkim metody formalno-dogmatycznej.

Zagadnienia związane z dostępem do akt postępowania przygotowawczego w zakresie, w jakim stanowią one podstawę do zastosowania tymczasowego aresztowania, były – co oczywiste – przedmiotem zainteresowania polskiego piśmiennictwa w ostatnich latach[8]. W obliczu ukazania się wspomnianej propozycji zmiany art. 156 § 5a k.p.k., zasadne jest dokonanie rewizji problemu oraz wsparcie tych wypowiedzi literatury, które również dostrzegają niezgodność rzeczywistości stosowania tymczasowego aresztowania z wymogami stawianymi zarówno przez akty prawa krajowego, jak i prawo międzynarodowe. Uprzedniego podkreślenia wymaga fakt, że rozważania czynione w oparciu o doświadczenia pochodzące z praktyki występowania w procesie karnym w roli obrońcy obarczone są, co oczywiste, nieodłączną dozą subiektywizmu, czego autor niniejszego tekstu jest w pełni świadomy. To jednak nie umniejsza wartości prowadzonych wywodów. Wręcz przeciwnie, istotnie je wzbogaca. Trzeba bowiem pamiętać, że na ostateczny kształt prawa, rozumianego nie tylko jako zbiór norm, ale jako szersze zjawisko społeczne, bez wątpienia wpływają indywidualne odczucia osób stosujących przepisy prawa w codziennej praktyce. Spoglądając na rzecz z tej perspektywy, mimo określonych zadań przypisanych w procesie karnym profesji adwokata, niniejsze rozważania mają na względzie przede wszystkim potrzebę dokonywania poprawnej wykładni norm prawa karnego procesowego. Z tym zastrzeżeniem należy przejść do właściwej analizy zarysowanych problemów.

---

7 W tym miejscu autor rozważań szczególne wyrazy wdzięczności kieruje do adw. Moniki Staniszewskiej, członka Izby Adwokackiej w Wałbrzychu. Autor w celu poznania istotnej dla poruszanej problematyki perspektywy praktyków prawa zwrócił się o pomoc do starszych Koleżanek i Kolegów. Obszerne uwagi Pani Mecenas skierowały niniejsze rozważania na właściwe tory, ukazując aspekty trudne do uchwycenia na gruncie wyłącznie teoretycznym. Bez wspólnych dyskusji nad komentowanym zagadnieniem niniejsze opracowanie z pewnością nigdy by nie powstało.

8 Z uwagi na fakt, że art. 156 § 5a k.p.k. odbiega znacznie od swojej pierwotnej wersji wprowadzonej w 2009 r., autor pragnie zwrócić uwagę przede wszystkim na opracowania komentowanego zagadnienia z okresu ostatniej dekady. W tymże okresie zbliżone rozważania w przedmiocie swobody wykonania przez obrońców kopii materiału stanowiącego podstawę do stosowania tymczasowego aresztowania w postępowaniu przygotowawczym podejmują w szczególności J. Kogut, A. Mucha, *Udostępnienie akt postępowania przygotowawczego na podstawie art. 156 § 5a k.p.k. a obowiązek wyrażenia zgody na sporządzenie odpisów, kopii lub fotokopii akt*, „Palestra" 2016/10, s. 42–49. Niniejsze rozważania stanowią zatem także rewizję aktualności powołanego opracowania.

 DOI: 10.54383/0031-0344.2026.05.10

II. Tymczasowe aresztowanie jako środek zapobiegawczy

Rozważania w przedmiocie dostępu podejrzanego i jego obrońcy do akt sprawy w związku ze stosowaniem tymczasowego aresztowania trudno rozpocząć inaczej aniżeli od zwięzłego zarysowania istoty tego środka. Jest to o tyle ważne, iż charakter tymczasowego aresztowania, w szczególności stopień ingerencji w dobra prawne osoby, wobec której ów środek jest stosowany, wzmacnia konieczność podjęcia poruszanego w niniejszym opracowaniu zagadnienia. W sytuacji, gdy obrońca pozbawiony jest możliwości odpowiedniego przygotowania się do reprezentacji interesów osoby podejrzanej (oskarżonej) w czynnościach związanych ze stosowaniem tymczasowego aresztowania, szansa na zastosowanie wobec jednostki komentowanego środka zapobiegawczego wzrasta. W pierwszej kolejności wypada więc dokonać właściwego umiejscowienia tymczasowego aresztowania w polskim systemie represyjnym, co przedstawia się następująco.

Wypada wyjść od dość oczywistej konstatacji, że tymczasowe aresztowanie stanowi jeden z uregulowanych w rozdziale 28 k.p.k. środków zapobiegawczych, należąc tym samym do szerszej kategorii, określanej jako środki przymusu[9]. Zadanie środków zapobiegawczych w procesie karnym syntetycznie ujmuje art. 249 § 1 k.p.k., wskazując na wykorzystanie ich do zabezpieczenia prawidłowego toku postępowania (funkcja prewencyjna), a wyjątkowo także do zapobiegnięcia popełnieniu przez oskarżonego nowego, ciężkiego przestępstwa (funkcja ochronna)[10]. Podstawowym przeznaczeniem środków zapobiegawczych jest zatem protekcja poprawnego przebiegu procesu karnego[11]. Art. 249 § 1 k.p.k. dla stosowania środków zapobiegawczych wymaga przede wszystkim istnienia stanu zagrożenia dla przebiegu postępowania ze strony podejrzanego lub oskarżonego, ewentualnie zagrożenia dla dóbr prawnie chronionych[12]. Ponadto w przytoczonej regulacji zawarto przesłankę stosowania środków zapobiegawczych, określaną w literaturze jako dowodową[13]. Środki zapobiegawcze stosować można jedynie wtedy, gdy zebrane dowody wskazują na duże prawdopodobieństwo, że oskarżony popełnił przestępstwo (art. 249 § 1 *in fine* k.p.k.). Jak słusznie

9 Zob. M. Cieślak, *Środki przymusu na tle systemu bodźców prawnych w procesie karnym*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace Prawnicze" 1960/7, s. 101. Powołany autor wskazywał, że jedną ze wspólnych cech środków przymusu procesowego jest bezpośrednie zmierzanie „do stworzenia pewnych sytuacji, które stanowią warunki osiągnięcia celów wymiaru sprawiedliwości" (M. Cieślak, *Środki*…, s. 101).

10 Zob. S. Waltoś, P. Hofmański, *Proces*…, s. 446–447.

11 Zob. R. A. Stefański, S. Zabłocki, *Kodeks postępowania karnego. Tom II. Komentarz do art. 167–296*, red. R. A. Stefański, S. Zabłocki, Warszawa 2019, LEX/el., komentarz do art. 249, teza 1. Wskazane zapobiegnięcie popełnieniu przez oskarżonego nowego, ciężkiego przestępstwa jest z kolei zadaniem wyjątkowym (por. J. Karaźniewicz (w:) *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. J. Zagrodnik, Warszawa 2024, LEX/el., komentarz do art. 249, teza 2).

12 J. Karaźniewicz (w:) *Kodeks*…, komentarz do art. 249, teza 2.

13 J. Karaźniewicz (w:) *Kodeks*…, komentarz do art. 249, teza 3. W piśmiennictwie wskazaną przesłankę określa się także materialną przesłanką stosowania środków zapobiegawczych (tak K. T. Boratyńska, P. Czarnecki, R. Koper (w:) *Kodeks postępowania karnego. Komentarz, wyd. 10*, red. A. Sakowicz, Legalis, Warszawa 2023, komentarz do art. 249, nb. 1).

DOI: 10.54383/0031-0344.2026.05.10

zauważa się w doktrynie, stopień owego prawdopodobieństwa „musi być wyższy niż wymagany do przedstawienia zarzutu popełnienia czynu zabronionego i zbliżać się do granicy pewności”[14].

Poza podstawami przewidzianymi przez art. 249 § 1 k.p.k., zastosowanie środka zapobiegawczego wymaga wystąpienia choć jednej przesłanki szczególnej. Te ostatnie znajdują się przede wszystkim, choć nie wyłącznie, w art. 258 k.p.k.[15] W konsekwencji aplikacja środka zapobiegawczego, jako wypadkowa starannej analizy konkretnego stanu faktycznego, dopuszczalna jest tylko w przypadku wystąpienia co najmniej jednej przesłanki ogólnej i co najmniej jednej przesłanki szczególnej, przy równoczesnym istnieniu podstawy dowodowej[16].

Mając na względzie ogólny reżim stosowania środków zapobiegawczych, szczególną uwagę należy poświęcić istocie tymczasowego aresztowania, a przede wszystkim faktycznym skutkom jego zastosowania wobec jednostki. Decyzja o zastosowaniu tymczasowego aresztowania wiąże się z aplikacją najbardziej dolegliwego z punktu widzenia ograniczenia praw i wolności człowieka instrumentu prawa represyjnego, jaki obecnie oferuje polskie prawo – pozbawienia wolości. Zastosowanie tymczasowego aresztowania powoduje właściwe dla skazania na karę pozbawienia wolności skutki, zarówno traumatyzujące, jak i stygmatyzujące, z tym zastrzeżeniem, że dzieje się to jeszcze przed formalnym przypisaniem odpowiedzialności karnej za zarzucany czyn. Dość wskazać, że pobyt w areszcie śledczym z perspektywy stosowania ograniczeń praw i wolności jednostki jest tożsamy, a niekiedy o wiele bardziej inwazyjny niż faktyczny pobyt w zakładzie karnym[17]. Jak słusznie podnosi M. Cieślak, „tymczasowe aresztowanie i zatrzymanie oznaczają wprost pozbawienie wolności, a ze względu na swój nagły, «doraźny» charakter mogą być odczute boleśniej nawet niż kara pozbawienia wolności”[18]. Tymczasowe aresztowanie jest zatem środkiem szczególnie dolegliwym, zarówno z punktu widzenia ingerencji w dobra prawne jednostki, wobec której jest

14 K. Eichstaedt (w:) *Kodeks postępowania karnego. Komentarz. Tom I. Art. 1–424, wyd. VII*, red. D. Świecki, Warszawa 2024, LEX/el., komentarz do art. 249, teza 12. Zbliżanie się do granicy pewności nie może oczywiście oznaczać przyjęcia, że oskarżony przestępstwo faktycznie popełnił. Zgodnie z ugruntowanym orzecznictwem Sądu Najwyższego, wykazanie dużego prawdopodobieństwa popełnienia przestępstwa nie jest równoznaczne z udowodnieniem tego, że podejrzany jest sprawcą zarzucanego mu czynu (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 1.12.2003 r., WZ 62/03, OSNwSK 2003/1, poz. 2597).

15 W powołanym przepisie wskazano choćby na wystąpienie uzasadnionej obawy ucieczki lub ukrycia się oskarżonego oraz na wystąpienie uzasadnionej obawy, że oskarżony będzie nakłaniał do składania fałszywych zeznań lub wyjaśnień albo w inny bezprawny sposób utrudniał postępowanie karne (art. 258 § 1 k.p.k.). Zob. też art. 666 k.p.k.

16 Zob. K. Dudka (w:) M. Janicz, C. Kulesza, J. Matras, H. Paluszkiewicz, B. Skowron, K. Dudka, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz, wyd. III*, Warszawa 2023, LEX/el., komentarz do art. 258, teza 1.

17 Do takich wniosków prowadzić musi choćby porównanie ograniczeń związanych z pobytem w areszcie śledczym do ograniczeń związanych z pobytem w zakładzie karnym. Spośród wielu uwagę zwrócić należy przykładowo na ilość widzeń przewidzianych dla skazanych przebywających w zakładzie karnym typu otwartego, gdzie zgodnie z art. 92 pkt 10 k.k.w. skazany może korzystać z nieograniczonej liczby widzeń, podczas gdy zgodnie z art. 217 k.k.w. tymczasowo aresztowany co do zasady ma prawo do co najmniej jednego widzenia w miesiącu z osobą najbliższą, po uprzednim uzyskaniu stosownego zezwolenia (ustawa z dnia 6.06.1997 r. Kodeks karny wykonawczy, t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 706 ze zm.).

18 M. Cieślak, *Środki*…, s. 122.

 DOI: 10.54383/0031-0344.2026.05.10

ono stosowane, jak również dla osób jej najbliższych. Fakt ten wyraźnie eksponuje sam ustawodawca, statuując w art. 257 § 1 k.p.k. „regułę minimalizacji dolegliwości wynikającej z zastosowania środka zapobiegawczego”[19]. Zgodnie z powołanym przepisem, tymczasowego aresztowania nie stosuje się, jeżeli wystarczający jest inny środek zapobiegawczy.

Chcąc podsumować powyższe, należy wskazać, że szczególny charakter instytucji tymczasowego aresztowania wynika przede wszystkim ze stopnia dolegliwości i nieodwracalności tego środka[20]. Podkreślenie doniosłości komentowanego środka zapobiegawczego zamieszczone zostało w tym miejscu nie bez przyczyny. Zarówno powyższe, jak i pozostałe prawem przewidziane przesłanki każdorazowo pod uwagę musi brać sąd decydujący o zastosowaniu lub przedłużeniu tymczasowego aresztowania. Przegląd statystyk stosowania tego środka nakazuje stwierdzić, że zastosowanie tymczasowego aresztowania uznać należałoby bardziej za regułę niż sytuację wyjątkową[21]. Rolą obrońcy jest dołożenie wszelkich starań, aby w danym postępowaniu incydentalnym nie doszło do zastosowania tymczasowego aresztowania w sytuacji, gdy dla zabezpieczenia prawidłowego toku postępowania wystarczający będzie inny środek zapobiegawczy, ewentualnie gdy zastosowanie środka zapobiegawczego jest zwyczajnie niedopuszczalne. Jeżeli bowiem ustalony stan faktyczny wyklucza dopuszczalność stosowania tymczasowego aresztowania, zadaniem obrońcy jest wyszczególnienie okoliczności na to wskazujących, czego konsekwencją będzie wsparcie sądu w podjęciu właściwej decyzji procesowej oraz ochrona interesów klienta. To ostatnie możliwe jest jednak wyłącznie przy zapewnieniu dostatecznego dostępu do akt postępowania przygotowawczego w zakresie, w jakim stanowią one podstawę do zastosowania komentowanego środka zapobiegawczego. Wszelkie nieuprawnione ograniczanie działania obrońcy na zakreślonym polu wiązać się będzie z marginalizacją uprawnień słabszej strony procesu karnego – osoby podejrzanej bądź oskarżonej.

III. Dostęp do akt jako realizacja zasady prawa do obrony

Po zarysowaniu węzłowych zagadnień związanych z opisywanym środkiem zapobiegawczym, niezbędne jest wyjaśnienie w tym miejscu, jakie znaczenie dla poprawnej praktyki stosowania tymczasowego aresztowania ma przestrzeganie treści zasady prawa do obrony. Respektowanie wskazanej zasady jest niezbędne z punktu widzenia należytego, zgodnego z konstytucyjnymi standardami korzystania z instytucji

19 K. Dudka (w:) M. Janicz, C. Kulesza, J. Matras, H. Paluszkiewicz, B. Skowron, K. Dudka, *Kodeks…*, komentarz do art. 257, teza 1.

20 Jak słusznie wskazuje się w literaturze, pobyt w areszcie śledczym jest faktem dokonanym, trudnym do pełnej rekompensaty nawet w przypadku późniejszego uzyskania odszkodowania (zob. S. Waltoś, P. Hofmański, *Proces…*, s. 449).

21 Zob. w szczególności Z. Ganczewska, W. Górowski, P. Kładoczny, P. Kubaszewski, M. Małecki, B. Wiercziński, M. Słomka, S. Tarapata, D. Zając, *Tymczasowe…*, s. 63–67. Wnioski o zastosowanie tymczasowego aresztowania w postępowaniu przygotowawczym konsekwentnie uwzględniane są przez sądy w granicach 90%.

DOI: 10.54383/0031-0344.2026.05.10

tymczasowego aresztowania, co tyczy się zarówno komentowanego w tym opracowaniu etapu stosowania prawa, jak i stanowienia regulacji proceduralnych w drodze ustawodawczej[22]. Jak zostanie opisane niżej, rzeczywistość stosowania tymczasowego aresztowania współkształtowana przez aktualne brzmienie art. 156 § 5a k.p.k. odbiega od wymogów wyznaczanych przez zasadę prawa do obrony, zapewniając formalną przestrzeń do limitowania niezbędnego minimum kompetencji obrońców w postępowaniach w przedmiocie stosowania tego środka.

Prawo do obrony, jako z istoty rzeczy jedno z zagadnień węzłowych z perspektywy podejrzanego (oskarżonego) i jego obrońcy, było przedmiotem wielu wypowiedzi w literaturze[23], toteż autor ograniczy się w tym miejscu do wskazania na te elementy przytoczonej zasady procesowej, które ze względu na tematykę opracowania uważa za najistotniejsze. Należy w pierwszej kolejności zauważyć, że już pobieżne porównanie statusu jednostki oraz zinstytucjonalizowanego systemu aparatu państwowego prowadzić musi do stwierdzenia, iż nawet nieznaczne zwiększanie kompetencji oskarżyciela publicznego umacnia położenie osoby podejrzanej (oskarżonej) na zdecydowanie niższej pozycji w zestawieniu z prokuratorem. Wyrównaniu tej wyjściowej dysproporcji sił służyć ma przysługujące jednostce konstytucyjne[24] prawo do obrony, które przejawia się w szczególności w możliwości, a niekiedy w obowiązku działania w procesie karnym z pomocą obrońcy.

W literaturze słusznie wskazuje się, że zasada prawa do obrony jest jedną z najważniejszych gwarancji współczesnego procesu karnego[25]. Za jej istotę w piśmiennictwie uważa się „umożliwienie oskarżonemu (podejrzanemu) odpierania przedstawianych mu zarzutów, kwestionowania przemawiających przeciwko niemu dowodów, a także przedstawiania dowodów na poparcie własnych twierdzeń”[26]. Przejawia się ona w szczególności w prawie do korzystania podczas procesu karnego z pomocy obrońcy[27]. Jak słusznie wskazuje P. Sarnecki, obrońca jako osoba szczególnie biegła

22 Nie wdając się w tym miejscu w szersze rozważania, wskazać należy, że w doktrynie prawa karnego procesowego zasadom procesowym przypisuje się cztery podstawowe funkcje: porządkującą, identyfikacyjną, interpretacyjną oraz procesową. Pierwsza z wymienionych funkcji związana jest właśnie z wyznaczaniem kierunków tworzenia prawa (zob. szerzej P. Wiliński, *Funkcje zasad procesowych* (w:) *System Prawa Karnego Procesowego*, *Tom III. Zasady procesu karnego, cz. I*, red. P. Hofmański, P. Wiliński, Warszawa 2014, s. 180–182).

23 Zob. m.in. S. Waltoś, P. Hofmański, *Proces…*, s. 313–325 i powołaną tam literaturę oraz liczne opracowania komentarzowe odnoszące się do art. 42 ust. 2 Konstytucji RP.

24 Zob. art. 42 ust. 2 Konstytucji RP.

25 P. Wiliński, *Zasada prawa do obrony* (w:) *System Prawa Karnego Procesowego*, *Tom III. Zasady procesu karnego, cz. 2*, red. P. Hofmański, P. Wiliński, Warszawa 2014, s. 1480. Mimo zbiorczego określenia komentowanej figury teoretycznej mianem „zasady prawa do obrony” wypada w tym miejscu wskazać, że pojęcia „zasada obrony” i „prawo do obrony” poddane zostały w literaturze rozróżnieniu. Jak wskazuje M. Cieślak, „[p]ierwsze z nich bowiem leży w płaszczyźnie norm”, podczas gdy drugie „w płaszczyźnie prawa podmiotowego a więc uprawnień” (zob. szerzej: M. Cieślak, *Polska procedura karna. Podstawowe założenia teoretyczne*, Warszawa 1973, s. 301).

26 P. Wiliński, *Zasada…*, s. 1483.

27 Prawo do korzystania przez oskarżonego z pomocy obrońcy lub sama faktyczna procesowa działalność tego obrońcy określana jest w doktrynie mianem obrony formalnej (zob. P. Wiliński, *Zasada…*, s. 1487; S. Waltoś, P. Hofmański, *Proces…*, s. 320).

 DOI: 10.54383/0031-0344.2026.05.10

w sprawach prawnych może „wykorzystać wszelkie możliwości, jakie istnieją w przepisach, w celu podważania wysuwanych zarzutów”[28]. Dodać do tego trzeba, iż wywołane oskarżeniem lub samym tylko podejrzeniem popełnienia przestępstwa komplikacje społeczne skutkują nierzadko sytuacją, w której obrońca stanowi *de facto* jedyną bliską podejrzanemu (oskarżonemu) osobę.

Co szczególnie ważne z punktu widzenia tematu opracowania, dla pełnej realizacji prawa do obrony z udziałem obrońcy niebagatelne znaczenie ma odpowiedni czas i faktyczna możliwość przygotowania linii obrony przez występującego w danej sprawie obrońcy. Jak wskazuje P. Wiliński, na rzeczywisty zakres prawa do obrony składają się m.in. prawo do odpowiedniego czasu i możliwości przygotowania obrony, jak również prawo dostępu do materiału dowodowego[29]. Realizacja prawa do obrony poprzez korzystanie z pomocy obrońcy nie będzie zatem mieć miejsca, jeżeli osobie obrońcy nie zostanie zapewniony dostateczny czas oraz warunki na przygotowanie się do czynności, w której w imieniu mocodawcy bierze udział. Jak słusznie zauważa się w doktrynie:

> „Istota prawa do odpowiedniego czasu i możliwości przygotowania obrony zawiera się w zapewnieniu oskarżonemu realnych możliwości korzystania z prawa do obrony. (…) Prawo to zawiera w sobie dwa podstawowe elementy: prawo do dysponowania odpowiednim czasem do przygotowania obrony oraz prawo do możliwości jej przygotowania, tj. prawo do zapewnienia odpowiednich warunków przygotowania obrony. Prawo do zapewnienia odpowiedniego czasu do przygotowania obrony jednocześnie nakłada na ustawodawcę obowiązek adekwatnego wyznaczenia terminów dokonywania działań przez jednostkę”[30].

Tak formułowane wymogi swoje normatywne umocowanie czerpią nie tylko z zapisów prawa krajowego. Rozumienie prawa do obrony jako prawa do dysponowania odpowiednim czasem i możliwościami do przygotowania linii obrony znalazło swój literalny wyraz w art. 6 ust 3 lit. b EKPCz[31]. W literaturze wskazuje się, że powołany przepis wzmacnia pozycję nie tylko samego oskarżonego, ale także jego obrońcy[32]. Co szczególnie istotne, z art. 6 ust 3 lit. b EKPCz wywodzi się także prawo dostępu do akt sprawy[33]. Powyższe uwagi winny stanowić punkt wyjścia przy dokonywaniu me-

28 P. Sarnecki (w:) *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz. Tom II, wyd. II*, red. L. Garlicki, M. Zubik, Warszawa 2016, LEX, komentarz do art. 42, teza 13.

29 P. Wiliński, *Zasada…*, s. 1541.

30 P. Karlik, T. Sroka, P. Wiliński (w:) *Konstytucja RP. Tom I. Komentarz do art. 1–86*, red. M. Safjan, L. Bosek, Legalis, Warszawa 2016, komentarz do art. 42, nb. 213.

31 Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności sporządzona w Rzymie dnia 4.11.1950 r., zmieniona następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona Protokołem nr 2 (Dz.U. z 1993 r. nr 61 poz. 284), dalej: EKPCz. Zgodnie z powołaną regulacją każdy oskarżony o popełnienie czynu zagrożonego karą ma co najmniej prawo do posiadania odpowiedniego czasu i możliwości do przygotowania obrony (art. 6 ust 3 lit. b EKPCz).

32 P. Wiliński, *Zasada…*, s. 1529.

33 P. Wiliński, *Zasada…*, s. 1529.

DOI: 10.54383/0031-0344.2026.05.10

rytorycznej oceny krajowych przepisów kreujących realia zapoznawania się obrońcy z materiałami stanowiącymi podstawę stosowania tymczasowego aresztowania, jak również ogłoszonych w ostatnim czasie propozycji legislacyjnych w tym zakresie.

Uzupełniając, zwrócić trzeba uwagę, że jedną z trzech podstawowych funkcji procesu karnego, jakie wyróżnia się w piśmiennictwie, jest obrona karna[34]. Funkcja obrony nie jest w doktrynie utożsamiana z opisaną wyżej zasadą prawa do obrony czy z samym prawem do obrony[35]. Poprzez funkcję obrony w procesie karnym rozumie się „ochronę praw oraz interesów oskarżonego (podejrzanego) i zmierzanie do uzyskania dla niego najkorzystniejszego rozstrzygnięcia"[36]. Innymi słowy, chodzi o podejmowanie działań korzystnych dla oskarżonego, zarówno przez jego obrońcę, jak i przez sąd czy oskarżyciela publicznego[37]. Powyższe koresponduje ze wspominanym na początku tego opracowania podstawowym celem procesu karnego, jakim jest osiągnięcie stanu szeroko rozumianej sprawiedliwości, w tym również w aspekcie proceduralnym. Tym samym warto pamiętać, że do podejmowania czynności zmierzających do polepszenia lub samego tylko niepogorszenia sytuacji procesowej oskarżonego legitymację posiada nie tylko występujący w sprawie obrońca.

Chcąc podsumować powyższe, nieuzasadniona limitacja uprawnień obrońcy w zakresie możliwości rzetelnego przygotowania się do czynności związanych ze stosowaniem tymczasowego aresztowania jest wyrazem nie tylko braku poszanowania swoistej kultury procesowej. Nadmierne ograniczanie obrońcy dostępu do materiału stanowiącego podstawę do stosowania tymczasowego aresztowania stanowi sprzeczność zarówno z prezentowanym w doktrynie rozumieniem konstytucyjnego prawa do obrony, jak również z literalnym brzmieniem art. 6 ust 3 lit. b EKPCz. Zapewnienie odpowiedniego dostępu do materiału dowodowego stanowiącego podstawę do zastosowania tymczasowego aresztowania przejawia się zarówno w umożliwieniu faktycznego wglądu w stosowny zakres akt postępowania przygotowawczego, jak również w zagwarantowaniu niezbędnego minimum czasowego do przygotowania rzetelnej linii argumentacyjnej. Z powyższym w sposób szczególny łączy się kwestia umożliwienia wykonania kopii właściwej części akt postępowania przygotowawczego, co w odniesieniu do korzystania z komentowanego środka zapobiegawczego reguluje wskazywany wielokrotnie wyżej art. 156 § 5a k.p.k. Zachowując w pamięci powyższe uwagi, należy przyjrzeć się bliżej powołanej regulacji.

34 Obok ścigania karnego oraz orzekania. Zob. J. Skorupka, *Funkcje procesowe* (w:) *System Prawa Karnego Procesowego, Tom I. Zagadnienia ogólne, cz. 1*, red. P. Hofmański, Warszawa 2013, s. 198–199.

35 P. Wiliński, *Zasada…*, s. 1481.

36 J. Skorupka, *Funkcje…*, s. 199.

37 P. Wiliński, *Zasada…*, s. 1481.

 DOI: 10.54383/0031-0344.2026.05.10

IV. Dostęp do materiału stanowiącego podstawę stosowania tymczasowego aresztowania z perspektywy obrońcy. Art. 156 § 5a k.p.k.

Po nakreśleniu wpływu, jaki zapewnienie działającemu w sprawie obrońcy odpowiedniego dostępu do materiału stanowiącego podstawę do stosowania tymczasowego aresztowania wywiera na realizację prawa do obrony, należy opisać w tym miejscu kodeksowe podstawy domagania się uzyskania realnej możliwości przygotowania się do czynności związanych ze stosowaniem komentowanego środka w postępowaniu przygotowawczym. Mowa tu o art. 156 § 5a k.p.k., którego treść odnosi się bezpośrednio do udostępniania akt sprawy podejrzanemu i jego obrońcy w części zawierającej treść dowodów dołączonych do wniosku o zastosowanie tymczasowego aresztowania. Choć wspomniana regulacja funkcjonuje już w rodzimym systemie prawnym przez ponad dekadę, warto przypomnieć genezę potrzeby wyodrębnienia tej jednostki redakcyjnej na gruncie art. 156 k.p.k.

Jeszcze do 2009 r. przepisem określającym dostęp do akt sprawy w związku ze stosowaniem tymczasowego aresztowania w postępowaniu przygotowawczym był art. 156 § 5 k.p.k., kiedy to o udostępnieniu akt w postępowaniu przedsądowym decydował wyłącznie organ prowadzący postępowanie[38]. Powyższy stan budził jednak wątpliwości z punktu widzenia zgodności ze standardem wyznaczanym przez art. 5 ust. 4 EKPCz, który odnosi się do kontroli zasadności i legalności pozbawienia wolności[39]. W zakresie wykładni powołanej regulacji M. A. Nowicki wskazuje, że „obrońca powinien mieć odpowiedni dostęp do informacji istotnych dla oceny legalności aresztowania. Nie ma równości broni, jeśli adwokatowi odmawia się dostępu do dokumentów z akt śledztwa niezbędnych, aby móc skutecznie zakwestionować zgodność z prawem aresztowania jego klienta”[40]. Powyższy problem dostrzegł Trybunał Konstytucyjny, a wydany w tym przedmiocie wyrok K 42/07 stał się stymulantem do wprowadzenia odrębnego przepisu dotyczącego udostępniania akt w związku ze stosowaniem tymczasowego aresztowania – art. 156 § 5a k.p.k.[41]

Zgodnie z obowiązującym brzmieniem art. 156 § 5a k.p.k., w razie złożenia w toku postępowania przygotowawczego wniosku o zastosowanie albo przedłużenie tymczasowego aresztowania podejrzanemu i jego obrońcy udostępnia się niezwłocznie

38 W zakresie ówcześnie obowiązującego stanu prawnego zob. uwagi M. Wąsek-Wiaderek, *Dostęp do akt sprawy oskarżonego tymczasowo aresztowanego i jego obrońcy w postępowaniu przygotowawczym – standard europejski a prawo polskie*, „Palestra” 2003/ 3–4, s. 64.

39 Zob. J. Skorupka (w:) *Kodeks postępowania karnego. Tom I. Komentarz do art. 1–166*, red. R. A. Stefański, S. Zabłocki, Warszawa 2017, LEX, komentarz do art. 156, teza 26.

40 Zob. M. A. Nowicki, *Wokół Konwencji Europejskiej. Komentarz do Europejskiej Konwencji Praw Człowieka, wyd. VIII*, Warszawa 2021, LEX, komentarz do art. 5. Konstatując przytoczone, cytowany autor odsyłał do ocen wyrażonych w orzeczeniach ETPCz: *Lietzow v. Niemcy*, § 44 i 47 oraz *Nikolova v. Bułgaria*, § 58.

41 Komentowany przepis wprowadzony został ustawą z dnia 16.07.2009 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. z 2009 r. nr 127 poz. 1051). O motywach legislacyjnych art. 156 § 5a k.p.k., w szczególności w zakresie powołanego orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego, zob. szerzej uwagi J. Skorupki (w:) *Kodeks…*, teza 26 i powołana tam literatura przedmiotu.

DOI: 10.54383/0031-0344.2026.05.10

akta sprawy w części zawierającej treść dowodów dołączonych do wniosku, z wyłączeniem dowodów z zeznań świadków, o których mowa w art. 250 § 2b k.p.k. W oparciu o powołaną regulację dostęp podejrzanego (oskarżonego) i jego obrońcy do akt postępowania przygotowawczego w części zawierającej treść dowodów wskazanych we wniosku o zastosowanie albo przedłużenie tymczasowego aresztowania następuje z mocy prawa, bez konieczności uprzedniej decyzji organu procesowego[42]. Jeśli zestawić powyższe ze stanem prawnym obowiązującym przed implementacją do ustawy karnoprocesowej warstwy merytorycznej wyroku K 42/07, jest to niewątpliwie sytuacja bardziej korzystna z punktu widzenia możliwości ochrony praw jednostki. Niestety, obecne brzmienie art. 156 § 5a k.p.k. nie jest wolne od mankamentów, które szczególnej barwy nabierają w praktyce działania w procesie karnym w roli obrońcy.

W pierwszej kolejności, odczytując treść powołanej regulacji łącznie z art. 249a § 1 pkt 2 k.p.k., należy stwierdzić, że polska ustawa procesowa wprost dopuszcza sytuację, w której podstawę orzeczenia o zastosowaniu lub przedłużeniu tymczasowego aresztowania mogą stanowić ustalenia poczynione na podstawie dowodów niejawnych dla słabszej strony postępowania karnego. To ostatnie spotkało się z zastrzeżeniami nie tylko w literaturze[43], ale także w orzecznictwie sądowym, gdzie wskazano na sprzeczność takiego stanu rzeczy z opisywaną wyżej konstytucyjną zasadą prawa do obrony[44].

Przez wzgląd na przedmiot opracowania uwagę zwrócić należy jednak nie tyle na to, co w art. 156 § 5a k.p.k. się znajduje, ale na to, czego *de lege lata* we wskazanej regulacji zabrakło. W obecnym stanie prawnym w komentowanym przepisie próżno doszukać się analogicznej jak w poprzedzającym paragrafie wypowiedzi ustawodawcy co do możliwości sporządzania odpisów lub kopii właściwej części akt postępowania przygotowawczego. Oznacza to, że w zakresie możliwości sporządzenia odpisów lub kopii dowodów stanowiących podstawę wniosku o zastosowanie tymczasowego aresztowania, w oparciu o literalne brzmienie przepisu, należy odwoływać się do art. 156 § 5 k.p.k., który w tej kwestii wymaga już stosownego zarządzenia[45]. *De lege lata* możliwe jest więc, że organ procesowy odmówi działającemu w sprawie obrońcy zgody na techniczne utrwalenie treści dowodów, z którymi z mocy samego prawa, niezależnej od zgody tego samego organu, obrońca zapoznaje się w ramach realizacji

42 Zob. H. Paluszkiewicz (w:) *Kodeks…*, komentarz do art. 156, teza 11.

43 Kontrowersje związane z wyłączeniem dostępu do dowodów z zeznań świadków, o których mowa w art. 250 § 2b k.p.k., nie będą stanowić przedmiotu szerszego zainteresowania niniejszego tekstu. Zagadnienie omawiane jest dostatecznie często w aktualnej literaturze przedmiotu. Poza właściwymi opracowaniami komentarzowymi zob. m.in. K. Krzyżanowska, *Dostęp podejrzanego i jego obrońcy do akt w toku postępowania w przedmiocie zastosowania lub przedłużenia tymczasowego aresztowania*, „Monitor Prawniczy" 2021/17. Na marginesie, odpowiednią modyfikację w tym zakresie zakłada opisana w dalszej części opracowania propozycja legislacyjna odnosząca się do nowelizacji art. 156 § 5a k.p.k. (zob. podrozdział V).

44 M. Kurowski (w:) *Kodeks postępowania karnego. Komentarz. Tom I. Art. 1–424, wyd. VII*, red. D. Świecki, Warszawa 2024, LEX, komentarz do art. 156, teza 21. Autor powołuje się na postanowienie Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z 8.04.2020 r. (II AKz 207/20).

45 Zob. A. Sakowicz (w:) *Kodeks postępowania karnego. Komentarz. Wyd. 11*, red. A. Sakowicz, Warszawa 2025, Legalis, komentarz do art. 156, nb. 38.

 DOI: 10.54383/0031-0344.2026.05.10

uprawnień swojego mocodawcy. Taki stan rzeczy musi budzić poważne zastrzeżenia z punktu widzenia opisanej wyżej zasady prawa do obrony, której jednym z podstawowych elementów jest zapewnienie obrońcy odpowiedniego czasu i warunków do przygotowania linii obrony[46].

W ocenie autora, do nieuprawnionej, sprzecznej z wymogami stawianymi w szczególności przez art. 6 ust. 3 lit b EKPCz oraz art. 42 ust. 2 Konstytucji RP limitacji możliwości rzetelnego przygotowania przez obrońcę argumentacji mającej na celu niedopuszczenie do zastosowania wobec osoby podejrzanej (oskarżonej) tymczasowego aresztowania dochodzić będzie w szczególności w wypadkach, gdy obrońca pozbawiony zostanie przez organ procesowy możliwości utrwalenia materiału będącego podstawą wniosku o zastosowanie komentowanego środka zapobiegawczego. Występowanie opisanej sytuacji w praktyce prowadzi do tworzenia zbędnego utrudnienia w realizacji obowiązków, jakie prawo nakłada na obrońców, co równocześnie stanowi nieuzasadnione zawężanie uprawnień przyznanych słabszej stronie procesu karnego. Nie wymaga szerszego komentarza kwestia przydatności posiadania fizycznej kopii materiału dowodowego, którego treść ma zostać objęta pogłębioną analizą merytoryczną. Dość przypomnieć, że częstokroć na przygotowanie linii obrony przeciwko zastosowaniu tymczasowego aresztowania obrońca posiada jedynie kilka godzin. Czas ten w przypadku braku zgody organu na wykonanie odpisów lub kopii musi ulec istotnej redukcji na rzecz starannego odtworzenia zapamiętanych uprzednio fragmentów materiału będącego podstawą wniosku o tymczasowy areszt[47].

Na komentowany problem zwrócono uwagę także w opracowaniu monograficznym poświęconym ograniczeniom działań obrońcy w procesie karnym[48]. Zestawiając aktualne brzmienie art. 156 § 5a k.p.k. z praktyką stosowania prawa, *A. Malicka-Ochtera* celnie poddaje krytyce występowanie sytuacji, gdy „prokurator «wydziela» z materiału dowodowego sprawy w formie elektronicznej część dowodów, stanowiącą podstawę zastosowania bądź przedłużenia tymczasowego aresztowania, jednocześnie zakazując czynienia kopii, fotokopii oraz odpisów”[49]. Powołana autorka słusznie wskazuje, że przez wzgląd na ograniczone możliwości percepcyjne człowieka wskazany przykład zachowania silniejszej strony procesu karnego trudno uznać za „udostępnienie” w rozumieniu komentowanego przepisu[50]. Udostępnienie akt do wglądu uprawnionych wskazanych w art. 156 § 5a k.p.k. ma na celu umożliwienie obrony praw słabszej strony procesu, co w praktyce oznacza konieczność zmierzenia się z argumentacją zawartą

46 Zob. raz jeszcze P. Karlik, T. Sroka, P. Wiliński (w:) *Konstytucja…*, komentarz do art. 42, nb. 213.

47 Na marginesie pozostaje kwestia jakości „odtworzenia” wszystkich istotnych dla sprawy faktów, co dla poprawnej realizacji prawa do obrony wymagałoby w istocie posiadania przez obrońców pamięci „fotograficznej”.

48 A. Malicka-Ochtera, *Ograniczenia działań obrońcy w procesie karnym*, Warszawa 2021.

49 Zob. A. Malicka-Ochtera, *Ograniczenia…*, dostęp: Legalis, rozdział VI, § 3.

50 Zob. A. Malicka-Ochtera, *Ograniczenia…*, dostęp: Legalis, rozdział VI, § 3.

DOI: 10.54383/0031-0344.2026.05.10

w treści wniosku o zastosowanie tymczasowego aresztowania. W oparciu o utrwalone kopie właściwej części akt postępowania przygotowawczego, podjęcie sensownej, rzeczowej polemiki z argumentacją prokuratora staje się możliwe.

Jak wskazano na początku tego opracowania, rozważania w tej samej materii podjęte zostały w literaturze przez J. Kogut oraz A. Muchę. Powołani autorzy w swoim opracowaniu podjęli się próby odpowiedzi na pytanie, czy w sytuacji opisanej w art. 156 § 5a k.p.k. prokurator jedynie fakultatywnie, czy też obligatoryjnie wyraża zgodę obrońcy i podejrzanemu na wykonanie odpisów lub kopii[51]. Przy uwzględnieniu licznego orzecznictwa, zarówno Trybunału Konstytucyjnego, jak i Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, autorzy wykazują, że „za udostępnienie akt sprawy, o jakim mowa w art. 156 § 5a k.p.k., uznać można tylko takie, które obok fizycznego udostępnienia akt połączone jest z umożliwieniem wykonania kopii, odpisów bądź fotokopii akt"[52]. Ta konstatacja nie spotkała się niestety z aprobatą w orzecznictwie sądowym[53]. Brak akceptacji wykładni zaproponowanej przez tych autorów w judykaturze należy mieć na względzie podczas oceny zasadności projektu nowelizacji art. 156 § 5a k.p.k., opisanej w dalszej części tego opracowania[54].

Istotne wydaje się wobec powyższych uwag podjęcie próby rozwiązania zarysowanego problemu. Z jednej strony perspektywa przedstawiona zarówno w tym opracowaniu, jak i w cytowanych wyżej wypowiedziach literatury mogłaby prowadzić do stwierdzenia, że wystarczającą sanacją wskazanego mankamentu byłaby zmiana praktyki poprzez stosowanie takiej wykładni art. 156 § 5a k.p.k., która uwzględniałaby szerszy kontekst normatywny powołanego przepisu, w szczególności przywoływane wyżej regulacje EKPCz[55]. Jak jednak pokazuje rzeczywistość, do zmiany podejścia praktyki wskazywanie wykładni, choćby tej właściwej, okazuje się niewystarczające[56]. Wykładnię zgodną z duchem norm ponadustawowych trudno implementować

51 J. Kogut, A. Mucha, *Udostępnienie…*, s. 42.

52 J. Kogut, A. Mucha, *Udostępnienie…*, s. 48. Podobne stanowisko zdaje się przyjmować P. K. Sowiński, wskazując, że „[m]imo dokonanego przez ustawodawcę rozróżnienia należy uznać, że w toku postępowania przygotowawczego ewentualna zgoda prowadzącego je organu na «udostępnienie akt» *eo ipso* mieści w sobie zgodę na sporządzanie odpisów (notatek lub wypisów), o którą nie trzeba się ubiegać odrębnie" (zob. P. K. Sowiński, *Uprawnienia składające się na prawo oskarżonego do obrony. Uwagi na tle czynności oskarżonego oraz organów procesowych*, Rzeszów 2012, s. 532).

53 Por. postanowienie Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z 21.08.2017 r. (II AKz 401/17): „Nie zasługuje na aprobatę także wypowiadane w piśmiennictwie stanowisko, że wykładnia systemowa, celowościowa oraz ocena *ratio legis* przepisu art. 156 § 5a KPK pozwala przyjąć, iż immanentnie związany z obowiązkiem wymienionym wprost w przepisie § 5a art. 156 KPK jest obowiązek wyrażenia zgody na sporządzanie fotokopii lub odpisów akt (tak J. Kogut, A. Mucha, *Udostępnienie akt postępowania przygotowawczego na podstawie art. 156 § 5a KPK a obowiązek wyrażenia zgody na sporządzenie odpisów, kopii lub fotokopii*, „Palestra" 2016/10, s. 42–49)".

54 Powyższe uzasadnia w szczególności, że do zmiany praktyki w komentowanym w tym opracowaniu zakresie niezbędna może okazać się właściwa zmiana obowiązującego prawa.

55 Z postulatem zmiany praktyki interpretacyjnej występuje w szczególności cytowana wyżej A. Malicka-Ochtera, *Ograniczenia…*, Legalis, rozdział VI, § 3: „W tym względzie postulować należy ukształtowanie praktyki interpretacyjnej w doktrynie i orzecznictwie opowiadającej się za szerokim rozumieniem słowa «udostępnienie», obejmującym możliwość wglądu w wersję papierową fragmentów akt sprawy, a także opcje sporządzania fotokopii, kserokopii lub odpisów".

56 Przykładem niech pozostanie powołane postanowienie Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 21.08.2017 r., II AKz 401/17.

 DOI: 10.54383/0031-0344.2026.05.10

do praktyki, gdy ta nie znajduje wyraźnego oparcia w przepisach ustawy (tu: k.p.k.). Jeśli dodać do tego fakt, że aktualnie przyjmowana w praktyce wykładnia art. 156 § 5a k.p.k. w zakresie, w jakim dopuszcza odmowę udzielenia zgody na wykonanie odpisów lub kopii, wzmacnia pozycję wyjściowo silniejszej strony procesu karnego w osobie prokuratora, rozwiązaniem komentowanego problemu winna być stosowna modyfikacja polskiej ustawy procesowej[57]. W tej ostatniej kwestii pewnego optymizmu dostarcza opisana w dalszej części opracowania propozycja zmian w Kodeksie postępowania karnego.

V. Prace Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Karnego

Jak sygnalizowano już we wstępie, komentowany w tym opracowaniu element normy zawartej w art. 156 § 5a k.p.k. stał się w ostatnim czasie przedmiotem zainteresowania polskiego ustawodawcy, czego formalnego początku upatrywać należy w pracach obecnej Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Karnego[58]. Oparty na pracach KKPK projekt ustawy mającej za przedmiot w szczególności nowelizację polskiej ustawy karnoprocesowej z dnia 28.10.2024 r.[59] przewiduje istotne dla przedmiotu rozważań modyfikacje w treści art. 156 § 5a k.p.k. W art. 2 pkt 21–22 Projektu wskazano następujące propozycje nowelizacji przepisów Kodeksu postępowania karnego:

„21) w art. 156:

a) § 5 i 5a otrzymują brzmienie:

«§ 5. Jeżeli nie zachodzi potrzeba zabezpieczenia prawidłowego toku postępowania lub ochrony ważnego interesu państwa, w toku postępowania przygotowawczego stronom, obrońcom, pełnomocnikom i przedstawicielom ustawowym udostępnia się akta, umożliwia sporządzanie odpisów lub kopii oraz wydaje odpłatnie uwierzytelnione odpisy lub kopie; prawo to przysługuje stronom także po zakończeniu postępowania przygotowawczego. W przedmiocie udostępnienia akt, sporządzenia odpisów lub kopii lub wydania uwierzytelnionych odpisów lub kopii prowadzący postępowanie przygotowawcze wydaje zarządzenie. W wypadku odmowy udostępnienia akt pokrzywdzonemu na jego wniosek należy poinformować go o możliwości udostępnienia mu akt w późniejszym terminie. Z chwilą powiadomienia podejrzanego lub obrońcy o terminie

57 Na marginesie dodać należy, że trudno oczekiwać samoistnej zmiany w praktyce stosowania prawa, skoro komentowana w tym opracowaniu limitacja uprawnień obrońcy stanowi równocześnie formalne uprawnienie organu prowadzącego postępowanie przygotowawcze. Zaaprobowanie proponowanej w powołanej literaturze wykładni art. 156 § 5a k.p.k. oznaczałoby *de facto* negację uprawnień prokuratora, które choć niesłusznie i w kolizji z prawem ponadustawowym, formalnie w obrębie art. 156 k.p.k. zostały przez ustawodawcę zawarte.

58 Zob. projekt Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Karnego (dalej jako: KKPK) ustawy z 28.06.2024 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/projekty-aktow-prawnych (dostęp: 7.07.2025 r.).

59 Projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw, UD153, Sejm X kadencji (dalej jako: Projekt).

końcowego zaznajomienia z materiałami postępowania przygotowawczego pokrzywdzonemu, jego pełnomocnikowi lub przedstawicielowi ustawowemu nie można odmówić udostępnienia akt, umożliwienia sporządzania odpisów lub kopii oraz wydania odpisów lub kopii. Za zgodą prokuratora akta w toku postępowania przygotowawczego mogą być w wyjątkowych wypadkach udostępnione innym osobom. Prokurator może udostępnić akta w postaci elektronicznej.

§ 5a. W razie złożenia w toku postępowania przygotowawczego wniosku o zastosowanie albo przedłużenie tymczasowego aresztowania – zawiadamia się o tym podejrzanego i jego obrońcę, pouczając o prawie do zapoznania się z materiałami postępowania. Na ich wniosek udostępnia się im niezwłocznie akta sprawy w części zawierającej treść dowodów dołączonych do wniosku o zastosowanie lub przedłużenie tymczasowego aresztowania oraz w tym zakresie umożliwia sporządzenie odpisów lub kopii.»,

b) uchyla się § 5b;

22) art. 159 otrzymuje brzmienie:

«Art. 159. Na odmowę udostępnienia akt w postępowaniu przygotowawczym lub sporządzenia odpisów lub kopii oraz na postanowienie prokuratora o utrzymaniu w mocy zarządzenia prowadzącego postępowanie o odmowie udostępnienia akt lub sporządzenia odpisów lub kopii przysługuje stronom oraz zatrzymanemu zażalenie; na zarządzenie lub postanowienie prokuratora zażalenie przysługuje do sądu.»

Powołana propozycja legislacyjna zakłada istotne zmiany w normatywnej treści art. 156 § 5a k.p.k. Nowe brzmienie przepisu miałoby zawierać formalny obowiązek zawiadomienia podejrzanego i jego obrońcy o złożeniu w toku postępowania przygotowawczego wniosku o zastosowanie albo przedłużenie tymczasowego aresztowania, wraz z pouczeniem o prawie do zapoznania się z materiałami postępowania. Projekt zakłada także rezygnację z obowiązującego aktualnie wyłączenia dowodów z zeznań świadków, o których mowa w art. 250 § 2b k.p.k. Co jednak najistotniejsze dla przedmiotu niniejszych rozważań, w propozycji nowelizacji komentowanego przepisu zamieszczono wyraźny nakaz umożliwienia sporządzenia odpisów lub kopii materiału stanowiącego podstawę do stosowania tymczasowego aresztowania w toku postępowania przygotowawczego. Spoglądając równocześnie na propozycję nowelizacji art. 159 k.p.k., zgodnie z założeniami Projektu na odmowę sporządzenia odpisów lub kopii w postępowaniu przygotowawczym stronom oraz zatrzymanemu przysługiwałoby zażalenie.

Powyższą propozycję legislacyjną uzasadnia się potrzebą rozwinięcia „standardu unijnego wynikającego z dyrektywy 2012/13/UE w sprawie prawa do informacji, jak i standardu strasburskiego w zakresie dostępu obrony do materiałów postępowania w związku ze stosowaniem tymczasowego aresztowania", proponując równocześnie

 DOI: 10.54383/0031-0344.2026.05.10

„szereg zmian wzmacniających prawo podejrzanego do obrony w zakresie tego dostępu”[60]. Projektodawca, określając dostęp podejrzanego i jego obrońcy do akt postępowania przygotowawczego i do dowodów wskazujących na potrzebę stosowania tymczasowego aresztowania jako „kluczowy element rzetelności procedury stosowania tymczasowego aresztowania”, powołuje się w tym zakresie na liczne orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego oraz Europejskiego Trybunału Praw Człowieka[61]. Wyjątki w kwestii dostępu to wskazanego materiału, z uwagi na konieczność umożliwienia skutecznego kwestionowania legalności zatrzymania lub aresztowania projektodawca określa jako niedopuszczalne[62].

W odniesieniu wprost do proponowanej nowej treści art. 156 § 5a k.p.k. projektodawca wskazuje, że nowe brzmienie przepisu miałoby „zniwelować dotychczasowe niedoskonałości normy w nim zawartej”[63]. Aktualny brak formalnego obowiązku zawiadomienia podejrzanego o możliwości realizacji uprawnienia zawartego w powołanej regulacji ma w ocenie projektodawcy wpływać negatywnie „na efektywność korzystania z niego”[64]. W zakresie uzupełnienia przepisu o konieczność umożliwienia uprawnionym podmiotom sporządzenia odpisów lub kopii właściwej części akt postępowania przygotowawczego projektodawca wskazuje następujące:

> „Po czwarte, w art 156 § 5a k.p.k. doprecyzowano, że przewidziane w nim prawo podejrzanego i obrońcy obejmuje również możliwości sporządzenia odpisów i kopii akt, analogicznie jak jest to w art. 156 § 5 k.p.k.”[65].

Istotne w tej kwestii wydaje się użycie przez projektodawcę sformułowania „doprecyzowano”. Określenie proponowanego uzupełnienia komentowanego przepisu mianem doprecyzowania, a nie choćby „uzupełnienia” czy „wzbogacenia”, można odczytywać w ten sposób, że prawo do domagania się możności sporządzenia odpisów lub kopii było (oraz jest) na gruncie art. 156 § 5a k.p.k. dopuszczalne również obecnie, jeżeli uwzględnić sygnalizowany wyżej normatywny kontekst interpretacyjny tego przepisu[66]. Spoglądając na rzecz z tej perspektywy, można stwierdzić, że uwagi czynione przez J. Kogut oraz A. Muchę nie tracą na aktualności[67].

---

60 Zob. uzasadnienie Projektu, s. 38. W uzasadnieniu Projektu mowa o Dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/13/UE z 22.05.2012 r. w sprawie prawa do informacji w postępowaniu karnym.

61 Zob. uzasadnienie Projektu, s. 38–39.

62 Zob. uzasadnienie Projektu, s. 39. Argumentacja projektodawcy w zakresie niedopuszczalności wyjątków od dostępu podejrzanego i jego obrońcy do materiałów stanowiących podstawę do zastosowania tymczasowego aresztowania w największej mierze odnosi się do bliżej niekomentowanego w tym opracowaniu zagadnienia wyłączenia dostępu do dowodów z zeznań świadków, o których mowa w art. 250 § 2b k.p.k., które na mocy Projektu miałoby zostać usunięte.

63 Zob. uzasadnienie Projektu, s. 40.

64 Zob. uzasadnienie Projektu, s. 40.

65 Zob. uzasadnienie Projektu, s. 40.

66 Zob. rozważania dot. prawa do obrony w podrozdziale III tego opracowania.

67 J. Kogut, A. Mucha, *Udostępnienie…*, s. 42–49.

Proponowane zmiany w zakresie treści art. 156 § 5a k.p.k. należy zdaniem autora ocenić pozytywnie. Zarówno przewidziany w Projekcie obowiązek zawiadomienia podejrzanego i jego obrońcy o złożeniu w toku postępowania przygotowawczego wniosku o zastosowanie albo przedłużenie tymczasowego aresztowania, jak również formalny nakaz umożliwienia sporządzenia wskazanym podmiotom odpisów lub kopii właściwej części akt sprawy to zapisy, które wychodzą naprzeciw potrzebie zapewnienia występującemu w sprawie obrońcy racjonalnego czasu na przygotowanie rzetelnej linii argumentacyjnej w przedmiocie kontroli legalności dopuszczalności zastosowania komentowanego środka zapobiegawczego. Nowe brzmienie art. 156 § 5a k.p.k., jeżeli zostałoby przyjęte przez ustawodawcę w zarysowanym kształcie, istotnie zwiększyłoby faktyczny zakres realizacji prawa do obrony w postępowaniu incydentalnym w sprawie stosowania tymczasowego aresztowania, wspierając obowiązujące w nim konstytucyjne i międzynarodowe standardy gwarancyjne.

VI. Zakończenie

Nadużycia w praktyce stosowania tymczasowego aresztowania towarzyszyły stosowaniu tego środka jeszcze za czasów poprzedniego ustroju[68]. Jak starano się ukazać wyżej, również współczesny proces karny w zakresie stosowania tymczasowego aresztu nie jest wolny od wad. Chcąc podsumować powyższe rozważania, trzeba podkreślić, że dysproporcja w sile działania prokuratora w porównaniu z faktycznymi możliwościami obrońcy prowadzić musi do uznania, iż podczas podejmowania przez sądy decyzji w przedmiocie zastosowania tymczasowego aresztowania linia argumentacyjna obrony, z uwagi na aktualne ograniczenia wynikające z literalnej treści art. 156 § 5a k.p.k., nie może w wielu przypadkach stanowić właściwej konkurencji merytorycznej dla stanowiska prokuratora. Istotnym krokiem w kierunku zwiększenia równości broni w postępowaniu w przedmiocie zastosowania lub przedłużenia tymczasowego aresztowania jest przedstawiona wyżej propozycja nowelizacji art. 156 § 5a k.p.k., którego nowe brzmienie miałoby przewidywać zarówno formalny obowiązek zawiadomienia podejrzanego i jego obrońcy o złożeniu w toku postępowania przygotowawczego wniosku o zastosowanie albo przedłużenie tymczasowego aresztowania, jak również nakaz umożliwienia sporządzenia wskazanym podmiotom odpisów lub kopii właściwej części akt sprawy. Omówioną propozycję zmian należy ocenić pozytywnie, w zakresie, w jakim wpływa ona na zwiększenie możliwości przygotowania rzetelnej linii obrony przed zastosowaniem tymczasowego aresztowania wobec klienta.

Na zakończenie autor pragnie wskazać kilka konkluzji o charakterze ogólnym. Przez wadliwą praktykę stosowania tymczasowego aresztowania na sądach spoczywa

68 Na co zwraca uwagę już A. Murzynowski, powołując się na relację Prokuratora Generalnego M. Rybickiego z dnia 11.09.1956 r. (zob. A. Murzynowski, *Areszt tymczasowy oraz inne środki zapobiegające uchylaniu się od sądu*, Warszawa 1963, s. 162–163).

 DOI: 10.54383/0031-0344.2026.05.10

większa odpowiedzialność faktyczna, niż wymagałby tego „zdrowo funkcjonujący" proces karny. Jakkolwiek z przyczyn gwarancyjnych *de iure* odpowiedzialność za decyzję zezwalającą (lub odmawiającą) na zastosowanie tymczasowego aresztowania spoczywa na sądach, to *de facto* na treść tej decyzji składają się działania wszystkich aktorów procesu karnego – w tym właśnie oskarżyciela i obrońcy. Skoro możliwość skutecznego działania tego ostatniego jest zarówno w aktualnej rzeczywistości praktyki stosowania prawa, jak i wobec literalnej treści przepisów ograniczona, trudno nie uznać, że zwiększa to faktyczną odpowiedzialność sądów za rozstrzygnięcia podejmowane w przedmiocie omawianego środka.

Liczbę osób, względem których stosowane jest tymczasowe aresztowanie, P. Karlik określa mianem „papierka lakmusowego polityki penalnej państwa", wiążąc jej wzrost z radykalizacją całego wymiaru sprawiedliwości[69]. Popularność komentowanego środka zapobiegawczego w Polsce[70] skłaniać musi ku refleksjom dotyczącym poprawności stosowania go w praktyce. Proces ten, jak wskazano wyżej, nie zawsze przebiega zgodnie z poszanowaniem uprawnień wszystkich stron postępowania. Pozostaje mieć nadzieję, że planowana korekta funkcjonowania aplikacji tymczasowego aresztowania na etapie stanowienia prawa łączyć się będzie także ze zmianą postawy osób stosujących przepisy procesowe w codziennej praktyce. Bez tego ostatniego sanacja omawianego w niniejszym opracowaniu stanu wydaje się wysoce wątpliwa do osiągnięcia.

Warto również pamiętać, że wszelkie uwagi, zarówno wobec organów ścigania, jak i sądów, nie stanowią bynajmniej prób dyskredytacji sposobu działania tychże profesji prawniczych. Mimo że miejscami gorzkie, konkluzje z punktu widzenia działania w procesie karnym w roli obrońcy stanowią niezbędny wkład w ulepszanie świata, w którym wszystkie z wymienionych grup poruszają się w codzienności zawodowej – szeroko pojmowanego wymiaru sprawiedliwości. Aby ten ostatni funkcjonował zgodnie ze stawianymi wobec niego oczekiwaniami normatywnymi oraz społecznymi, od osób stosujących prawo wymagać należy zachowywania wypracowanych już dawno standardów prawnych i etycznych, czego wyrazem w kontekście omawianego środka zapobiegawczego będzie przede wszystkim respektowanie węzłowych zasad procesu karnego i wzajemny szacunek uczestniczących w nim profesjonalnych podmiotów. Być może, gdyby powyższe było zjawiskiem powszechnym, zarówno wskazane propozycje legislacyjne, jak i niniejszy tekst okazałyby się zbędne.

69 P. Karlik, *Wykonywanie tymczasowego aresztowania* (w:) *Prawo karne wykonawcze*, red. A. Gerecka-Żołyńska, Warszawa 2021, s. 211.

70 Liczba wniosków o zastosowanie tymczasowego aresztowania od lat wynosi ponad 20 000 w skali roku. Zob. Z. Ganczewska, W. Górowski, P. Kładoczny, P. Kubaszewski, M. Małecki, B. Wiercziński, M. Słomka, S. Tarapata, D. Zając, *Tymczasowe…*, s. 65 oraz Sprawozdania statystyczne z działalności powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury w sprawach karnych, https://www.gov.pl/web/prokuratura-krajowa/sprawozdania-i-statystyki?page=1&size=10 (dostęp: 01.07.2025 r.).

DOI: 10.54383/0031-0344.2026.05.10

apl. adw. Łukasz Pańczyk

Autor jest aplikantem adwokackim (Izba Lubelska), doktorantem w Szkole Doktorskiej Nauk Społecznych Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie (Katedra Prawa Karnego i Kryminologii) oraz absolwentem Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego.

The author is a trainee advocate (District Bar Council in Lublin), a PhD student at the Doctoral School of Social Sciences at the Maria Curie-Skłodowska University in Lublin (Department of Criminal Law and Criminology), and a graduate of the Faculty of Law and Administration of the Jagiellonian University in Krakow.

ORCID: 0000-0001-8838-0615

Abstract

Keywords: *pre-trial detention, right to defence, pre-trial proceedings, defence counsel, access to the case file, copying contents or photocopying, amendment*

Copying contents of or photocopying evidence constituting the basis for pre-trial detention from the perspective of the defence counsel. Observations against the background of the principle of the right to defence and the current directions of amendments to Article 156 of the Code of Criminal Procedure

In this study, author points out the difficulties for full realisation of the right of defence at the pre-trial stage resulting from lack of a requirement in Article 156(5a) of the Code of Criminal Procedure to allow the suspect and their defence counsel to copy the contents of or photocopy the material that forms the basis for pre-trial detention. The article also refers to the latest legislative proposal aimed at amending the above-mentioned provision.

DOI: 10.54383/0031-0344.2026.05.10

Bibliografia

1. **Boratyńska Katarzyna T., Czarnecki Paweł, Koper Radosław** (w:) *Kodeks postępowania karnego. Komentarz, wyd. 10*, red. A. Sakowicz, Warszawa 2023, Legalis, komentarz do art. 249
2. **Cieślak Marian,** *Polska procedura karna. Podstawowe założenia teoretyczne*, Warszawa 1973
3. **Cieślak Marian,** *Środki przymusu na tle systemu bodźców prawnych w procesie karnym*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego, Prace Prawnicze" 1960/7
4. **Dudka Katarzyna** (w:) M. Janicz, C. Kulesza, J. Matras, H. Paluszkiewicz, B. Skowron, K. Dudka, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz, wyd. III*, Warszawa 2023, LEX/el., komentarz do art. 258
5. **Dudka Katarzyna** (w:) M. Janicz, C. Kulesza, J. Matras, H. Paluszkiewicz, B. Skowron, K. Dudka, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz, wyd. III*, Warszawa 2023, LEX/el., komentarz do art. 257
6. **Eichstaedt Krzysztof** (w:) *Kodeks postępowania karnego. Komentarz. Tom I. Art. 1–424, wyd. VII*, red. D. Świecki, Warszawa 2024, LEX/el., komentarz do art. 249
7. **Ganczewska Zuzanna, Górowski Wojciech, Kładoczny Piotr, Kubaszewski Piotr, Małecki Mikołaj, Wiercziński Bartosz, Słomka Mikołaj, Tarapata Szymon, Zając Dominik,** *Tymczasowe aresztowanie. Standardy, które nie przyjęły się w Polsce. Dlaczego jest źle? Jak powinno być?*, Kraków 2024
8. **Karaźniewicz Justyna** (w:) *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. J. Zagrodnik, Warszawa 2024, LEX/el., komentarz do art. 249
9. **Kardas Piotr,** *Problem tymczasowego aresztowania na tle aktualnych wymagań teorii i praktyki*, Warszawa 2024
10. **Karlik Piotr, Sroka Tomasz, Wiliński Paweł** (w:) *Konstytucja RP. Tom I. Komentarz do art. 1–86*, red. M. Safjan, L. Bosek, Warszawa 2016, Legalis, komentarz do art. 42
11. **Karlik Piotr,** *Wykonywanie tymczasowego aresztowania* (w:) *Prawo karne wykonawcze*, red. A. Gerecka-Żołyńska, Warszawa 2021
12. **Kogut Joanna, Mucha Andrzej,** *Udostępnienie akt postępowania przygotowawczego na podstawie art. 156 § 5a k.p.k. a obowiązek wyrażenia zgody na sporządzenie odpisów, kopii lub fotokopii akt*, „Palestra" 2016/10
13. **Krzyżanowska Katarzyna,** *Dostęp podejrzanego i jego obrońcy do akt w toku postępowania w przedmiocie zastosowania lub przedłużenia tymczasowego aresztowania*, „Monitor Prawniczy" 2021/17
14. **Kurowski Michał** (w:) *Kodeks postępowania karnego. Komentarz. Tom I. Art. 1–424, wyd. VII*, red. D. Świecki, Warszawa 2024, LEX, komentarz do art. 156
15. **Malicka-Ochtera Anna,** *Ograniczenia działań obrońcy w procesie karnym*, Warszawa 2021
16. **Murzynowski Andrzej,** *Areszt tymczasowy oraz inne środki zapobiegające uchylaniu się od sądu*, Warszawa 1963

DOI: 10.54383/0031-0344.2026.05.10

17. **Nowicki Marek Antoni,** *Wokół Konwencji Europejskiej. Komentarz do Europejskiej Konwencji Praw Człowieka, wyd. VIII*, Warszawa 2021, LEX, komentarz do art. 5
18. **Paluszkiewicz Hanna** (w:) *Kodeks postępowania karnego. Komentarz, wyd. III*, red. K. Dudka, Warszawa 2023, LEX, komentarz do art. 156
19. **Sakowicz Andrzej** (w:) *Kodeks postępowania karnego. Komentarz. Wyd. 11*, red. A. Sakowicz, Warszawa 2025, Legalis, komentarz do art. 156
20. **Sarnecki Paweł** (w:) *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz. Tom II, wyd. II*, red. L. Garlicki, M. Zubik, Warszawa 2016, LEX, komentarz do art. 42
21. **Skorupka Jerzy,** *Funkcje procesowe* (w:) *System Prawa Karnego Procesowego, Tom I. Zagadnienia ogólne, cz. 1*, red. P. Hofmański, Warszawa 2013
22. **Skorupka Jerzy** (w:) *Kodeks postępowania karnego. Tom I. Komentarz do art. 1–166*, red. R. A. Stefański, S. Zabłocki, Warszawa 2017, LEX, komentarz do art. 156
23. **Sowiński Paweł K.,** *Uprawnienia składające się na prawo oskarżonego do obrony. Uwagi na tle czynności oskarżonego oraz organów procesowych*, Rzeszów 2012
24. **Stefański Ryszard A., Zabłocki Stanisław** (w:) *Kodeks postępowania karnego. Tom II. Komentarz do art. 167–296*, red. R. A. Stefański, S. Zabłocki, Warszawa 2019, LEX/el., komentarz do art. 249
25. **Waltoś Stanisław, Hofmański Piotr,** *Proces karny. Zarys systemu. Wydanie piętnaste*, Warszawa 2020
26. **Wąsek-Wiaderek Małgorzata,** *Dostęp do akt sprawy oskarżonego tymczasowo aresztowanego i jego obrońcy w postępowaniu przygotowawczym – standard europejski a prawo polskie*, „Palestra" 2003/3–4
27. **Wiliński Paweł,** *Funkcje zasad procesowych* (w:) *System Prawa Karnego Procesowego*, *Tom III. Zasady procesu karnego cz. 1*, red. P. Hofmański, P. Wiliński, Warszawa 2014
28. **Wiliński Paweł,** *Zasada prawa do obrony* (w:) *System Prawa Karnego Procesowego*, *Tom III. Zasady procesu karnego cz. 2*, red. P. Hofmański, P. Wiliński, Warszawa 2014

 DOI: 10.54383/0031-0344.2026.05.10